

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΣΕ ΕΛΑΣΣΟΝΑ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ
ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΥΝΘΕΣΗ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 6 Νοεμβρίου 2019, με την ακόλουθη σύνθεση : Ιωάννης Σαρμάς, Πρόεδρος, Άννα Λιγωμένου και Αγγελική Μαυρουδή, Αντιπρόεδροι, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Ευαγγελία-Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Κωνσταντίνα Ζώη, Δέσποινα Καββαδία-Κωνσταντάρα, Γεωργία Τζομάκα, Θεολογία Γναρδέλλη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δημήτριος Τσακανίκας, Βασιλική Προβίδη, Ασημίνα Σακελλαρίου, Ευαγγελία Σεραφή, Ειρήνη Κατσικέρη, Νεκταρία Δουλιανάκη, Αικατερίνη Μποκώρου και Βασιλική Πέππα, Σύμβουλοι. Επίσης μετείχαν οι Σύμβουλοι Κωνσταντίνος Παραθύρας, Αργυρώ Μαυρομάτη, Γεωργία Παπαναγοπούλου και Νικολέτα Ρένεση, ως αναπληρωματικά μέλη. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας : Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος Επικρατείας, κωλυομένης της Γενικής Επιτροπής της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, Χρυσούλας Καραμαδούκη.

Για να δικάσει την από 19.5.2017 (αριθμ. κατάθ. .../22.5.2017) για αναίρεση της 230/2017 απόφασης του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αίτηση της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας με την επωνυμία «...», που εδρεύει στ... ..., οδός ... αριθμ. ..., η οποία παραστάθηκε δια του πληρεξουσίου δικηγόρου της Σπυρομένη Δημάκη (ΔΣΠειραιώς ΑΜ2043).

Κατά του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο εκπροσωπεί ο Υπουργός Οικονομικών, που παραστάθηκε δια του Νομικού Συμβούλου του Κράτους Νικολάου Καραγιώργη.

Με την ένδικη αίτηση ζητείται η αναίρεση της 230/2017 απόφασης του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία απορρίφθηκε έφεση του αναιρεσείοντος κατά της ... /οικ..../... .2014 απόφασης του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο της αναιρεσείουσας, ο οποίος ζήτησε την παραδοχή της αίτησης αναίρεσης.

Τον Νομικό Σύμβουλο του Κράτους, για το αναιρεσίβλητο Ελληνικό

Δημόσιο, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της αιτήσεως.

Τον Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος με την από 6.11.2019 έγγραφη γνώμη του πρότεινε την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη, με παρόντα τα τακτικά μέλη που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης.

Άκουσε την εισήγηση της Συμβούλου Ευαγγελίας-Ελισάβετ Κουλουμπίνη και αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά τον νόμο

1. Για την άσκηση της κρινόμενη αίτησης καταβλήθηκε το προβλεπόμενο παράβολο (βλ. το ... ηλεκτρονικό παράβολο της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων).

2. Με την προσβαλλόμενη 230/2017 απόφαση του Ι Τμήματος απορρίφθηκε ως απαράδεκτη η έφεση της αναιρεσείουσας κατά της ... /οικ. .../...2014 απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης του Υφυπουργού Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας με την αιτιολογία ότι αυτή στερείται εκτελεστού χαρακτήρα. Με την εν λόγω απόφαση του Υφυπουργού Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (α) ελήφθη απόφαση για την σε βάρος της αναιρεσείουσας κατ' αποκοπή δημοσιονομική διόρθωση ποσού 27.200,00 ευρώ, το οποίο προέρχεται από την χρηματοδότηση της πράξης με τίτλο «Κοινωνικές Δομές στους Δήμους ... και ...: Πολυδύναμο σχέδιο κοινωνικών δράσεων άμεσης αντιμετώπισης της φτώχειας» (Κωδικός ΟΠΣ ...) ενταγμένης στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013, (β) διατυπώθηκε εισήγηση προς στον Υφυπουργό Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, ως διατάκτη της δαπάνης, για την έκδοση απόφασης ανάκτησης του ανωτέρω ποσού.

3. Η ένδικη αίτηση για την αναίρεση της 230/2017 απόφασης του Ι Τμήματος έχει ασκηθεί νομοτύπως και εμπροθέσμως. Επομένως, αυτή είναι τυπικά δεκτή και πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω, ως προς το ουσία βάσιμο των λόγων της.

4. Στην κρινόμενη υπόθεση, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του το Ι Τμήμα δέχθηκε, κατά την ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του, όσα εκτίθενται στις σκέψεις 5 έως 8 που ακολουθούν.

5. Με την .../.../21.6.2012 απόφαση της Γενικής Γραμματέως Διαχείρισης Κοινοτικών και Άλλων Πόρων του Υπουργείου Εργασίας και

Κοινωνικής Ασφάλισης εντάχθηκε η πράξη με τίτλο «Κοινωνικές Δομές στους Δήμους ... και ...: Πολυδύναμο σχέδιο κοινωνικών δράσεων άμεσης αντιμετώπισης της φτώχειας» (κωδικός ΟΠΣ ...) στον Άξονα Προτεραιότητας 11 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού», με συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και τελικό δικαιούχο την ήδη αναιρεσείουσα αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία.

6. Στο πλαίσιο ελέγχου εκτέλεσης της ως άνω πράξης εκδόθηκε από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του εν λόγω Επιχειρησιακού Προγράμματος η .../οικ. ... /6.5.2014 έκθεση επιτόπιας επαλήθευσης που εγκρίθηκε από τον Υπουργό Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας με την οποία προτάθηκε η κατ' αποκοπή δημοσιονομική διόρθωση ποσού 27.200,00 ευρώ που αντιστοιχεί σε ποσοστό 10% επί του προϋπολογισμού των έμμεσων δαπανών της πράξης.

7. Κατά της έκθεσης αυτής η ανωτέρω άσκησε αντιρρήσεις οι οποίες απορρίφθηκαν ως αβάσιμες με την .../οικ.../16.7.2014 απόφαση του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας.

8. Στη συνέχεια εκδόθηκε η προσβληθείσα κατ' έφεση απόφαση, με την οποία ελήφθη απόφαση για την σε βάρος της αναιρεσείουσας δημοσιονομική διόρθωση κατ' αποκοπή ποσού 27.200,00 ευρώ, ενώ διατυπώθηκε εισήγηση προς τον Υφυπουργό Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, ως αρμόδιο διατάκτη της σχετικής δαπάνης για την έκδοση απόφασης ανάκτησης με αντικείμενο την αναζήτηση του ως άνω ποσού ως αχρεωστήτως καταβληθέντος.

9. Με την αναιρεσιβαλλομένη κρίθηκε ότι η ως άνω απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης, ως προς το σκέλος της αναζήτησης του ποσού των 27.200,00 ευρώ, αποτελεί απλώς εισήγηση προς τον οικείο διατάκτη για την έκδοση της σχετικής απόφασης ανάκτησης, και, για τον λόγο αυτό, δεν επιφέρει τις έννομες συνέπειες της τελευταίας, αλλά, ως προπαρασκευαστική της απόφασης ανάκτησης, στερείται εκτελεστού χαρακτήρα. Με τις παραδοχές αυτές, το Τμήμα αποφάνθηκε ότι η ένδικη έφεση κατά απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης με αίτημα την απαλλαγή από την υποχρέωση επιστροφής των αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών, τα οποία όμως προβλέπεται να αναζητηθούν με την μεταγενεστέρως εκδιδόμενη από τον οικείο διατάκτη απόφαση ανάκτησης είναι, για λόγο που εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από αυτό, απορριπτέα ως απαράδεκτη.

10. Με την υπό κρίση αίτηση, προβάλλεται ότι η αναιρεσιβαλλόμενη πρέπει να αναιρεθεί διότι κατ' εσφαλμένη ερμηνεία των οικείων νομοθετικών ρυθμίσεων δέχθηκε ότι η προσβληθείσα με την έφεση απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης στερείται εκτελεστού χαρακτήρα ως απλή παρασκευαστική πράξη της μεταγενέστερα εκδιδόμενης απόφασης ανάκτησης, ενώ η απόφαση αυτή, λόγω των συνεπειών που συνεπάγεται, είναι εκτελεστή πράξη παραδεκτώς προσβαλλόμενη με έφεση ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

11. Στο άρθρο 146 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ήδη άρθρο 162 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης) ορίζεται: «Για τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης των εργαζομένων στην εσωτερική αγορά και για την, κατ' αυτόν τον τρόπο συμβολή στην ανύψωση του βιοτικού επιπέδου, ιδρύεται Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, σύμφωνα με τις διατάξεις που ακολουθούν· το Ταμείο αυτό έχει ως στόχο να προωθεί στην Ένωση τις δυνατότητες απασχόλησης και τη γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα των εργαζομένων και να διευκολύνει την προσαρμογή στις μεταλλαγές της βιομηχανίας και στις αλλαγές των συστημάτων παραγωγής, ιδίως μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης και του επαγγελματικού προσανατολισμού.». Στο άρθρο 148 της ως άνω Συνθήκης (ήδη άρθρο 164 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης) ορίζεται: «Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών, θεσπίζει τους εκτελεστικούς κανονισμούς τους σχετικούς με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.».

12. Με τον Κανονισμό (ΕΚ) 1083/2006 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 «περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999» (ΕΕ L 210/25 της 31ης.7.2006) θεσπίστηκε το γενικό πλαίσιο που διέπει τις χρηματοδοτικές παρεμβάσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του Ταμείου Συνοχής.

13. Στο άρθρο 1 του ως άνω Κανονισμού, με τίτλο «Αντικείμενο», ορίζονται τα εξής: «Ο παρών κανονισμός καθορίζει τους γενικούς κανόνες που διέπουν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) (εφεξής «διαρθρωτικά ταμεία») και το Ταμείο Συνοχής, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων που

καθορίζονται στους κανονισμούς (ΕΚ) αριθ. 1080/2006, (ΕΚ) αριθ. 1081/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1084/2006. (...)).».

14. Στο άρθρο 2 του ως άνω Κανονισμού, με τίτλο «Ορισμοί», ορίζονται τα εξής: «Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, οι ακόλουθοι όροι λαμβάνουν την ακόλουθη σημασία: 1. «επιχειρησιακό πρόγραμμα»: έγγραφο το οποίο υποβάλλεται από το κράτος μέλος και εγκρίνεται από την Επιτροπή και το οποίο καθορίζει μια αναπτυξιακή στρατηγική με τη χρήση ενός συνεκτικού συνόλου προτεραιοτήτων, που θα επιτευχθεί με τη συνδρομή ενός Ταμείου (...) 3. «πράξη»: έργο ή ομάδα έργων που επιλέγονται από τη διαχειριστική αρχή του οικείου επιχειρησιακού προγράμματος ή με ευθύνη της σύμφωνα με κριτήρια που καθορίζονται από την επιτροπή παρακολούθησης και υλοποιούνται από έναν ή περισσότερους δικαιούχους προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του άξονα προτεραιότητας με τον οποίο σχετίζονται, 4. «δικαιούχος»: δημόσιος ή ιδιωτικός οργανισμός, φορέας ή επιχείρηση, αρμόδιος για την έναρξη ή την έναρξη και υλοποίηση πράξεων. (...) 6. «ενδιάμεσος φορέας»: κάθε δημόσιος ή ιδιωτικός φορέας ή υπηρεσία η οποία ενεργεί υπό την ευθύνη διαχειριστικής αρχής ή αρχής πιστοποίησης ή η οποία εκτελεί καθήκοντα για λογαριασμό μιας τέτοιας αρχής σε σχέση με δικαιούχους που υλοποιούν πράξεις, 7. «παρατυπία»: κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου η οποία προκύπτει από πράξη ή παράλειψη οικονομικού φορέα και η οποία ζημιώνει ή ενδέχεται να ζημιώσει το γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τον καταλογισμό στον κοινοτικό προϋπολογισμό αδικαιολόγητης δαπάνης.»

15. Κατά την έννοια των διατάξεων που παρατέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, και ιδιωτικοί οργανισμοί, φορείς ή επιχειρήσεις μπορεί να καταστούν αρμόδιοι ως δικαιούχοι για την υλοποίηση πράξεων, ήτοι έργων, που επιλέγονται στο πλαίσιο επιχειρησιακού προγράμματος προς επίτευξη των στόχων αυτού. Οι ανωτέρω δε ιδιωτικοί οργανισμοί, φορείς ή επιχειρήσεις, όταν κατά την εκτέλεση του έργου που έχουν αναλάβει παραβιάζουν το δίκαιο της Ένωσης με αποτέλεσμα να ζημιώνεται όντως ή να ενδέχεται να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός της Ένωσης με πληρωμή από αυτόν αδικαιολόγητης δαπάνης, διαπράττουν την κατά την ενωσιακή αντίληψη του όρου "παρατυπία".

16. Στο άρθρο 27 του ως άνω (σκέψη 12) Κανονισμού, με τίτλο του άρθρου «Περιεχόμενο εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς», ορίζονται τα εξής: «1. Το κράτος μέλος υποβάλλει εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς το οποίο εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και το οποίο προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων, αφενός,

και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων, αφετέρου. 2. Κάθε εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς αποτελεί μέσο αναφοράς για την εκπόνηση του προγραμματισμού των Ταμείων. (...) 4. Το εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία: α) (...) γ) τον κατάλογο επιχειρησιακών προγραμμάτων για [τον στόχο] απασχόληση (...).

17. Στο άρθρο 42 του ως άνω Κανονισμού, με τίτλο «Γενικές διατάξεις [για τις συνολικές επιχορηγήσεις]», ορίζονται τα εξής: «1. Το κράτος μέλος ή η διαχειριστική αρχή μπορεί να αναθέτει τη διαχείριση και την υλοποίηση μέρους επιχειρησιακού προγράμματος σε έναν ή περισσότερους ενδιάμεσους φορείς που ορίζονται από το κράτος μέλος ή τη διαχειριστική αρχή, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών αρχών, των περιφερειακών αναπτυξιακών φορέων ή των μη κυβερνητικών οργανώσεων σύμφωνα με τους όρους συμφωνίας που συνάπτεται μεταξύ του κράτους μέλους ή της διαχειριστικής αρχής και του εν λόγω φορέα. Η ανάθεση αυτή πραγματοποιείται με την επιφύλαξη της οικονομικής ευθύνης της διαχειριστικής αρχής και των κρατών μελών. 2. (...).

18. Στο άρθρο 60 του ως άνω Κανονισμού, με τίτλο «Καθήκοντα της διαχειριστικής αρχής», ορίζονται τα εξής: «Η διαχειριστική αρχή είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση και την υλοποίηση του επιχειρησιακού προγράμματος σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και ιδίως με στόχο: α) (...) β) την επαλήθευση της παράδοσης των συγχρηματοδοτούμενων προϊόντων και υπηρεσιών και της πραγματικής πραγματοποίησης των δαπανών που δηλώνουν οι δικαιούχοι για τις διάφορες πράξεις καθώς και της συμμόρφωσής τους προς τους κοινοτικούς και τους εθνικούς κανόνες· είναι δυνατό να πραγματοποιούνται δειγματοληπτικά επιτόπου επαληθεύσεις επιμέρους πράξεων, σύμφωνα με τους λεπτομερείς κανόνες που θεσπίζει η Επιτροπή με τη διαδικασία του άρθρου 103 παράγραφος 3 (...) δ) τη διασφάλιση ότι οι δικαιούχοι και οι άλλοι φορείς που εμπλέκονται στην υλοποίηση πράξεων τηρούν είτε χωριστό λογιστικό σύστημα είτε επαρκή λογιστική κωδικοποίηση για όλες τις συναλλαγές που έχουν σχέση με την πράξη με την επιφύλαξη των εθνικών λογιστικών κανόνων· (...) στ) τον καθορισμό διαδικασιών για τη διασφάλιση της τήρησης όλων των εγγράφων σχετικά με τις δαπάνες και τους λογιστικούς ελέγχους που απαιτούνται για τη διασφάλιση επαρκούς διαδρομής ελέγχου (...).

19. Κατά την έννοια των διατάξεων που παρατέθηκαν στις σκέψεις 16 έως 18, η συνδρομή από τα Ταμεία της Ένωσης στα Κράτη μέλη για την υλοποίηση από αυτά της εθνικής στρατηγικής τους τίθεται υπό την προϋπόθεση συνοχής των στόχων της εθνικής στρατηγικής με τις αντίστοιχες προτεραιότητες της Ένωσης, έτσι ώστε να απαιτείται αδιακόπως επαλήθευση, αφ' ενός μεν, της παράδοσης των

συγχρηματοδοτούμενων από την Ένωση και το Κράτος μέλος προϊόντων και υπηρεσιών, αφ' ετέρου δε, της «πραγματικής πραγματοποίησης» των δαπανών που δηλώνουν οι δικαιούχοι για τις διάφορες πράξεις, καθώς και της συμμόρφωσής τους στους οικείους κανόνες νομιμότητας. Επομένως, η όποια ενίσχυση παρέχεται μέσω των ανωτέρω προγραμμάτων σε ιδιωτικούς οργανισμούς, φορείς ή επιχειρήσεις δημιουργεί σ' αυτά την υποχρέωση να ενεργήσουν σύμφωνα με τις εν λόγω δεσμεύσεις που αναλαμβάνουν.

20. Στο άρθρο 61 του ως άνω (σκέψη 12) Κανονισμού, με τίτλο του άρθρου «Καθήκοντα της αρχής πιστοποίησης», ορίζονται τα εξής: «Η αρχή πιστοποίησης ενός επιχειρησιακού προγράμματος είναι υπεύθυνη ιδίως για: α) (...) γ) τη διασφάλιση, για σκοπούς πιστοποίησης, ότι έχει λάβει επαρκείς πληροφορίες από τη διαχειριστική αρχή σχετικά με τις διαδικασίες που εφαρμόστηκαν και τις επαληθεύσεις που πραγματοποιήθηκαν όσον αφορά τις δαπάνες που περιλαμβάνονται στις δηλώσεις δαπανών· δ) το συνυπολογισμό, για σκοπούς πιστοποίησης, των αποτελεσμάτων όλων των λογιστικών ελέγχων που διενεργήθηκαν από την ελεγκτική αρχή ή υπό την ευθύνη της· ε) την τήρηση, σε ηλεκτρονική μορφή, λογιστικών μητρώων για τις δαπάνες που υποβάλλονται στην Επιτροπή· στ) την τήρηση μητρώου των ποσών που μπορούν να ανακτηθούν και των ποσών που αποσύρονται μετά από ακύρωση του συνόλου ή μέρους της συνεισφοράς για μια πράξη. Τα ανακτηθέντα ποσά επιστρέφονται στο γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης πριν από το κλείσιμο του επιχειρησιακού προγράμματος, με αφαίρεσή τους από την επόμενη κατάσταση δαπανών.»

21. Στο άρθρο 70 του ως άνω Κανονισμού, με τίτλο «Διαχείριση και έλεγχος», ορίζονται τα εξής: «1. Τα κράτη μέλη είναι αρμόδια για τη διαχείριση και τον έλεγχο των επιχειρησιακών προγραμμάτων, ιδίως λαμβάνοντας τα ακόλουθα μέτρα: α) (...) β) προλαμβάνουν, εντοπίζουν και διορθώνουν παρατυπίες και ανακτούν αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά μαζί με τους τόκους υπερημερίας, ανάλογα με την περίπτωση. Ενημερώνουν σχετικά την Επιτροπή και την τηρούν ενήμερη σχετικά με την πρόοδο των διοικητικών και δικαστικών διαδικασιών. 2. Στην περίπτωση που είναι αδύνατη η ανάκτηση ποσών καταβληθέντων αχρεωστήτως σε δικαιούχο, το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την επιστροφή των απολεσθέντων ποσών στο γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εάν αποδεικνύεται ότι η απώλεια προκλήθηκε λόγω παρατυπίας ή αμέλειάς του.(...)»

22. Στο άρθρο 98 του ως άνω Κανονισμού, με τίτλο «Δημοσιονομικές διορθώσεις από τα κράτη μέλη», ορίζονται τα εξής: «1. (...) 2. Το κράτος μέλος προβαίνει στις απαιτούμενες δημοσιονομικές διορθώσεις όσον αφορά τις μεμονωμένες ή συστημικές παρατυπίες που διαπιστώνονται σε πράξεις ή

επιχειρησιακά προγράμματα. Οι διορθώσεις που διενεργούνται από το κράτος μέλος συνίστανται στην ακύρωση του συνόλου ή μέρους της δημόσιας συνεισφοράς του επιχειρησιακού προγράμματος. Το κράτος μέλος λαμβάνει υπόψη τη φύση και τη σοβαρότητα των παρατυπιών καθώς και την οικονομική απώλεια του Ταμείου. (...) 4. Στην περίπτωση συστημικής παρατυπίας, το κράτος μέλος επεκτείνει τις έρευνές του προκειμένου να καλύψει όλες τις πράξεις που ενδέχεται να επηρεάζονται.»

23. Κατά την έννοια των διατάξεων που παρατέθηκαν στις σκέψεις 20 έως 22, οι δικαιούχοι ενισχύσεων για τις πράξεις που εκτελούν υπόκεινται σε διαρκή έλεγχο από τις αρμόδιες αρχές προκειμένου να επαληθευθεί, κατά τα ανωτέρω (σκέψη 19), η υλική πραγματοποίηση του αναληφθέντος από τον δικαιούχο έργου, η πιστοποίηση των οικείων δαπανών και η τήρηση των συναφών κανόνων νομιμότητας. Αν διαπιστωθεί "παρατυπία", οφείλουν όχι μόνον να τη διορθώσουν αλλά επιπλέον να ανακτήσουν τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά που συνάπτονται με αυτήν. Υπό την ως άνω αντίληψη, η δημοσιονομική διόρθωση συνδυάζεται άρρηκτα με την υποχρέωση ανάκτησης από τον αχρεωστήτως λαβόντα δικαιούχο του αναλογούντος ποσού, μόνον δε αν είναι αδύνατη η ανάκτηση αυτή, οφείλει το Κράτος μέλος, υποκαθιστώντας τον υπόχρεο επιστροφής οικονομικό φορέα, να επιστρέψει το ίδιο στον προϋπολογισμό της Ένωσης το ποσόν που θα έπρεπε να είχε ανακτηθεί.

24. Με τον Κανονισμό (ΕΚ) της Επιτροπής αριθ. 1828/2006, της 8ης Δεκεμβρίου 2006 θεσπίστηκαν κανόνες σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΕ L 371, 27.12.2006, p.1)

25. Στο άρθρο 15 του ως άνω Κανονισμού, με τίτλο του άρθρου «Διαδρομή ελέγχου», ορίζονται τα εξής: «Για τους σκοπούς του άρθρου 60 στοιχείο στ) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, η διαδρομή ελέγχου θεωρείται επαρκής εφόσον, για το σχετικό επιχειρησιακό πρόγραμμα, πληροί τα ακόλουθα κριτήρια: α) επιτρέπει τη συμφωνία μεταξύ των συνολικών ποσών που πιστοποιούνται στην Επιτροπή και των αναλυτικών λογιστικών εγγράφων και δικαιολογητικών που τηρούνται από την αρχή πιστοποίησης, τη διαχειριστική αρχή, τους ενδιάμεσους φορείς και τους δικαιούχους όσον αφορά πράξεις που συγχρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος· β) επιτρέπει την επαλήθευση της καταβολής της δημόσιας συνεισφοράς στο δικαιούχο· γ) επιτρέπει την

επαλήθευση της εφαρμογής των κριτηρίων επιλογής που καθορίζονται από την επιτροπή παρακολούθησης για το επιχειρησιακό πρόγραμμα· δ) περιέχει, για κάθε πράξη, κατά περίπτωση, τις τεχνικές προδιαγραφές και το σχέδιο χρηματοδότησης, έγγραφα σχετικά με την έγκριση επιχορήγησης, έγγραφα για τις διαδικασίες δημοσίων συμβάσεων, εκθέσεις προόδου και εκθέσεις σχετικά με τις επαληθεύσεις και τους ελέγχους που πραγματοποιήθηκαν.

26. Στο άρθρο 16 του ως άνω Κανονισμού, με τίτλο «Έλεγχοι πράξεων», ορίζονται τα εξής: «1. (...) 2. Οι έλεγχοι επαληθεύουν ότι πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) η πράξη ικανοποιεί τα κριτήρια επιλογής για το επιχειρησιακό πρόγραμμα, υλοποιείται σύμφωνα με την απόφαση έγκρισης και πληροί οποιονδήποτε ισχύοντα όρο ως προς τη λειτουργικότητα και τη χρήση της ή σχετικά με τους επιδιωκόμενους στόχους· β) οι δηλωθείσες δαπάνες αντιστοιχούν στα λογιστικά έγγραφα και τα δικαιολογητικά που τηρούνται από το δικαιούχο· γ) οι δαπάνες που δηλώνονται από το δικαιούχο συνάδουν προς τους κοινοτικούς και τους εθνικούς κανόνες· (...) 3. Όταν τα προβλήματα που διαπιστώνονται φαίνεται να είναι συστημικά ως προς τη φύση τους και, ως εκ τούτου, συνεπάγονται κίνδυνο για άλλες πράξεις στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος, η αρχή ελέγχου διασφαλίζει τη διενέργεια περαιτέρω εξέτασης, συμπεριλαμβανομένων πρόσθετων ελέγχων, όπου κρίνεται απαραίτητο, προκειμένου να προσδιοριστεί το μέγεθος αυτών των προβλημάτων.»

27. Κατά την έννοια των διατάξεων που παρατέθηκαν στις σκέψεις 25 και 26, κάθε δικαιούχος δημόσιας ενίσχυσης προς εκτέλεση πράξεως ενταγμένης σε επιχειρησιακό πρόγραμμα οφείλει, ακόμη και αν είναι ιδιωτικός οργανισμός, φορέας ή επιχείρηση, να τηρεί τη "διαδρομή ελέγχου", ήτοι ένα αναλυτικό σύστημα καταγραφής των ενεργειών και δαπανών του, με τα οικεία δικαιολογητικά, που να επιτρέπει την απόδοση από αυτόν λογαριασμού για τη δημόσια ενίσχυση που έλαβε. Είναι συνεπώς, και οι κατά τα ανωτέρω ιδιωτικοί οργανισμοί, φορείς και επιχειρήσεις υπόλογοι δημόσιας λογοδοσίας κατά το μέρος που ανέλαβαν δέσμευση παραγωγής προϊόντος ή υπηρεσίας, χρηματοδοτηθέντες γι' αυτό, με υποχρέωση παράλληλης τήρησης της "διαδρομής ελέγχου", που καθιστά εφικτή τη λογοδοσία αυτή.

28. Στο προοίμιο του Κανονισμού (ΕΚ, ΕΥΡΑΤΟΜ) 2988/1995 «σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» (L 312/23.12.1995) αναφέρονται μεταξύ των άλλων τα εξής: «(...) Εκτιμώντας: (...) ότι τα είδη συμπεριφοράς που στοιχειοθετούν παρατυπίες καθώς και τα αντίστοιχα διοικητικά μέτρα και

κυρώσεις προβλέπονται σε τομεακούς κανόνες σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό (...) ότι, δυνάμει της γενικής απαίτησης επεικειάς, της αρχής της αναλογικότητας καθώς και της αρχής *ne bis in idem*, αλλά και τηρούμενου του κοινοτικού κεκτημένου και των διατάξεων που θα προβλέπον οι ειδικοί κοινοτικοί κανόνες που θα ισχύουν κατά την έναρξη της ισχύος του παρόντος κανονισμού, θα πρέπει να προβλεφθούν οι κατάλληλες διατάξεις για την αποφυγή σώρευσης των κοινοτικών χρηματικών κυρώσεων και των εθνικών ποινικών κυρώσεων που επιβάλλονται για τις αυτές πράξεις στο αυτό πρόσωπο. (...)

29. Εξάλλου στον ως άνω Κανονισμό ορίζονται μεταξύ άλλων, τα εξής: (α) Στο άρθρο 1: «1. Για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θεσπίζονται γενικοί κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του κοινοτικού δικαίου. 2. Παρατυπία συνιστά κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημειωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από τις Κοινοότητες, είτε με τη μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό της Κοινότητας είτε με αδικαιολογήτη δαπάνη.». (β) Στο άρθρο 2: «1. Οι έλεγχοι και τα διοικητικά μέτρα και κυρώσεις θεσπίζονται μόνον εφόσον απαιτούνται για την εξασφάλιση της ορθής εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου. Πρέπει να εξασφαλίζουν αποτελεσματική, σύμμετρη και αποτρεπτική προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων. (...). 3. Οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου προσδιορίζουν τη φύση και την έκταση των διοικητικών μέτρων και κυρώσεων που απαιτούνται για την ορθή εφαρμογή των συγκεκριμένων κανόνων ανάλογα με τη φύση και τη σοβαρότητα της παρατυπίας του παρασχεθέντος πλεονεκτήματος ή του αποκτηθέντος οφέλους και του βαθμού ευθύνης. 4. Με την επιφύλαξη του εφαρμοστέου κοινοτικού δικαίου, οι διαδικασίες εφαρμογής των κοινοτικών ελέγχων, μέτρων και κυρώσεων διέπονται από το δίκαιο των κρατών μελών.». (γ) Στο άρθρο 4: «1. Κάθε παρατυπία συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους: - με την υποχρέωση καταβολής των οφειλομένων ή επιστροφής των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων ποσών (...) 4. Τα μέτρα του παρόντος άρθρου δεν θεωρούνται κυρώσεις.». (δ) Στο άρθρο 5: «1. Οι εκ προθέσεως ή εξ αμελείας παρατυπίες μπορούν να επισύρουν τις ακόλουθες διοικητικές κυρώσεις: α) πληρωμή διοικητικού προστίμου β) πληρωμή ποσού το οποίο υπερβαίνει τα αδικαιολογήτως εισπραχθέντα (...)

30. Κατά την έννοια των διατάξεων που παρατέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, οι "απλές" παρατυπίες υπόκεινται σε διάφορο καθεστώς από τις παρατυπίες που προέκυψαν "εκ προθέσεως ή εξ αμελείας". Οι πρώτες αντιμετωπίζονται με "μέτρα", που κατά τη ρητή διευκρίνιση του κανονισμού δεν αποτελούν κυρώσεις, τέτοιο δε μέτρο είναι ιδίως η υποχρέωση επιστροφής του αδικαιολογήτως εισπραχθέντος ποσού. Οι δε παρατυπίες από πρόθεση ή αμέλεια αντιμετωπίζονται με "κυρώσεις" που έχουν διοικητικό χαρακτήρα και που, ως ορίζεται στον Κανονισμό, μπορεί να είναι και η πληρωμή προστίμου ή η επαύξηση του αδικαιολογήτως εισπραχθέντος ποσού (ΕΛΣ Ολ. 274/2019, σκέψη 7).

31. Από τα ανωτέρω παρέπεται ότι, όταν ύστερα από έλεγχο στους λογαριασμούς ιδιωτικού οργανισμού, φορέα ή επιχείρησης υποκειμένων σε δημόσια λογοδοσία λόγω της ενίσχυσης που έλαβαν από ενωσιακή χρηματοδότηση (σκέψη 27), διαπιστώνεται απλή, κατά την ανωτέρω έννοια, παρατυπία, οι ως άνω υπόλογοι σε λογοδοσία, υπόκειται προς τακτοποίηση των λογαριασμών αυτών, στο "μέτρο" της υποβολής τους σε υποχρέωση επιστροφής του αδικαιολογήτως εισπραχθέντος από αυτούς ποσού, ανεξάρτητα από την τυχόν αμέλεια που έχουν επιδείξει, η οποία και μόνο για την επιβολή του πρόσθετου μέτρου της κύρωσης, κατά τα ανωτέρω αναφερθέντα, λαμβάνεται υπόψη (ΕΛΣ Ολ. 274/2019, σκέψη 7 in fine).

32. Σε εθνικό επίπεδο, η προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης για τη διασφάλιση του προϋπολογισμού της, ρυθμίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 97 έως 105 του ν. 2362/1995 (φ. 247 Α'). Στις διατάξεις αυτές περιελήφθησαν ειδικές ρυθμίσεις περί της διαχείρισης των κοινοτικών πόρων και της ευθύνης των διαχειριστών αυτών. Σ' αυτές προβλέπεται ότι οι απολήψεις χρηματικών ποσών από την Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελούν έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού (άρθρο 97), και ότι στις σχετικές δαπάνες διενεργείται διαχειριστικός έλεγχος από δημοσιονομικούς υπαλλήλους του Υπουργείου Οικονομικών, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις (άρθρο 101).

33. Ειδικότερα, στο άρθρο 102 του ως άνω νομοθετήματος ορίζεται «Χρηματοδοτήσεις, ενισχύσεις ή επιδοτήσεις σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα και φορείς που καταβάλλονται στα πλαίσια κοινοτικών πολιτικών από εθνικούς πόρους ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναζητούνται από το Δημόσιο, εφόσον διαπιστωθεί από τα κατά περίπτωση αρμόδια όργανα ότι έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως ή παρανόμως. Στις διατάξεις αυτές εμπίπτουν και τα ποσά που έχουν καταβληθεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου. Τα ποσά που αναζητούνται για την αιτία αυτή βεβαιώνονται ως έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού και εισπράττονται,

σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων, όπως αυτός ισχύει κάθε φορά.»

34. Επίσης, στο άρθρο 105 του ίδιου ως ανωτέρω νομοθετήματος ορίζεται: «Οι διαχειριστές κοινοτικών πόρων θεωρούνται δημόσιοι υπόλογοι και υπόκεινται στις σχετικές διατάξεις περί δημόσιων υπολόγων του παρόντος νόμου.» (ΕΛΣ Ολ. 232, 273, 274, 1271, 1278/2019), σύμφωνα δε με το άρθρο 54 του νομοθετήματος αυτού «[δ]ημόσιος υπόλογος είναι όποιος διαχειρίζεται, έστω και χωρίς νόμιμη εξουσιοδότηση, χρήματα, αξίες ή υλικό που ανήκουν στο Δημόσιο ή σε ΝΠΔΔ, καθώς και οποιοσδήποτε άλλος θεωρείται από το νόμο ως δημόσιος υπόλογος.»

35. Από τις διατάξεις που παρατέθηκαν στις σκέψεις 32 έως 34 συνάγεται, σε συνδυασμό με τα γενόμενα δεκτά στη σκέψη 27, ότι στην κατά την προηγούμενη παράγραφο έννοια του υπολόγου υπάγεται και κάθε ιδιωτικός οργανισμός, φορέας ή επιχείρηση που υπήχθη ως "δικαιούχος" στο καθεστώς ενίσχυσης λόγω αναλήψεως από αυτόν της υποχρέωσης να εκτελέσει έργο ενταγμένο ως πράξη σε συγχρηματοδοτούμενο επιχειρησιακό πρόγραμμα. Τούτο δε διότι, ως αναλυτικώς αναφέρθηκε ήδη (σκέψεις 15, 19, 23, 27 και 31), με την ένταξή του στο καθεστώς ενίσχυσης, ο εν λόγω οικονομικός φορέας ανέλαβε συγκεκριμένες υποχρεώσεις αξιοποίησης της ενίσχυσης αυτής, τηρών λογαριασμούς προς λογοδοσία, υπόκειται δε και στη διαδικασία ανάκτησης του εισπραχθέντος απ' αυτόν ποσού κατά το μέτρο που θα διαπιστωθεί παρατυπία στις ενέργειες αυτού κατά την εκτέλεση των υποχρεώσεών του.

36. Στο άρθρο 94 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι στο Συμβούλιο της Επικρατείας και στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια υπάγονται οι διοικητικές διαφορές με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Εξάλλου, στο άρθρο 98 του Συντάγματος ορίζονται τα εξής: «1. Στην αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ανήκουν ιδίως: α. Ο έλεγχος των δαπανών του Κράτους, καθώς και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων, που υπάγονται με ειδική διάταξη νόμου στο καθεστώς αυτό. β. Ο έλεγχος συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο που εξομοιώνεται με το Δημόσιο από την άποψη αυτή, όπως νόμος ορίζει. γ. Ο έλεγχος των λογαριασμών των δημόσιων υπολόγων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων, που υπάγονται στον προβλεπόμενο από το εδάφιο α' έλεγχο. δ. Η γνωμοδότηση για τα νομοσχέδια που αφορούν συντάξεις ή αναγνώριση υπηρεσίας για την παροχή δικαιώματος σύνταξης σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 73, καθώς και για κάθε άλλο θέμα που ορίζει ο νόμος. ε. Η σύνταξη και η υποβολή έκθεσης προς τη Βουλή για τον

απολογισμό και ισολογισμό του Κράτους κατά το άρθρο 79 παράγραφος 7. στ. Η εκδίκαση διαφορών σχετικά με την απονομή συντάξεων, καθώς και με τον έλεγχο των λογαριασμών του εδαφίου γ'. ζ. Η εκδίκαση υποθέσεων που αναφέρονται στην ευθύνη των πολιτικών ή στρατιωτικών δημοσίων υπαλλήλων, καθώς και των υπαλλήλων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου για κάθε ζημία που από δόλο ή αμέλεια προκλήθηκε στο Κράτος, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή σε άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. 2. Οι αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου ρυθμίζονται και ασκούνται, όπως νόμος ορίζει. Στις περιπτώσεις των στοιχείων α' έως δ' της προηγούμενης παραγράφου δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 93 παράγραφοι 2 και 3. 3. Οι αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου για υποθέσεις της παραγράφου 1 δεν υπόκεινται στον έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας.».

37. Από τη χρήση της λέξης "ιδίως" κατά την απαρίθμηση από τον συντακτικό νομοθέτη των δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου συνάγεται ότι οι αρμοδιότητες αυτές απαριθμούνται ενδεικτικώς στην ανωτέρω συνταγματική διάταξη και, συνεπώς, δεν αποκλείεται η ανάθεση στο Δικαστήριο της εκδίκασεως και άλλων κατηγοριών διαφορών ή υποθέσεων πέραν αυτών που ρητώς αναφέρονται στο Σύνταγμα. Προκειμένου δε να μη ανατραπεί το τεκμήριο της αρμοδιότητας εκδίκασεως των διοικητικών διαφορών που θεσπίζεται από το άρθρο 94 παρ. 1 του Συντάγματος υπέρ του Συμβουλίου της Επικρατείας και των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, οι διαφορές ή υποθέσεις που μπορεί να ανατίθενται διά νόμου στο Ελεγκτικό Συνέδριο πρέπει πάντως να είναι συναφείς προς αυτές που διά ρητής συνταγματικής διατάξεως έχουν ανατεθεί σ' αυτό ή να προσιδιάζουν στη φύση και τον χαρακτήρα του ως δημοσιονομικού δικαστηρίου. Τέτοιες δε διαφορές ή υποθέσεις είναι κυρίως αυτές που προκύπτουν από την άσκηση των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου καθώς και αυτές που συνάπτονται με τον έλεγχο όσων υπόκεινται σε δημόσια λογοδοσία ή ευθύνονται σε αποζημίωση λόγω μη τήρησης δημόσιας υποχρέωσης αυτών. Αντίθετη ερμηνευτική εκδοχή, κατά την οποία οι δικαιοδοτικές αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου περιορίζονται μόνον σ' αυτές που ρητώς αναφέρονται στο άρθρο 98 παρ. 1 περίπτ. στ' και ζ' του Συντάγματος, αφενός μεν θα προσέκρουε στη χρήση της λέξεως "ιδίως" από τον συντακτικό νομοθέτη, και συνεπώς θα ήταν *contra legem*, αφετέρου δε θα υποβάθμιζε τον κατά τα άρθρα 98 παρ. 3 και 100 παρ. 1 περ. δ' και ε' χαρακτήρα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως ενός εκ των κατά το Σύνταγμα τριών ανωτάτων δικαστηρίων, εμφανίζοντας αυτό ως αρμόδιο να εκδικάσει διαφορές ή υποθέσεις απολύτως περιορισμένου και ειδικού χαρακτήρα (ΕΛΣ Ολ. 390/2017 σκέψη 3).

38. Στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο. (ν. 4129/2013, φ. 52 Α΄) ορίζονται τα εξής: Στο άρθρο 1, με τίτλο «Αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου»: «1. Το Ελεγκτικό Συνέδριο: ιη) Δικάζει τις εφέσεις που υπάγονται με βάση τις κείμενες διατάξεις στην αρμοδιότητά του κατά καταλογιστικών αποφάσεων, οι οποίες εκδίδονται από τους Υπουργούς ή άλλα αρμόδια προς τούτο συλλογικά ή μη όργανα της διοίκησης και αφορούν τη διαχείριση υλικού ή χρημάτων του Δημοσίου ή των Ν.Π.Δ.Δ. γενικά (...)». Στο άρθρο 80 του ίδιου Κώδικα, με τίτλο «Έφεση κατά πράξεων ή αποφάσεων καταλογισμού» ορίζονται τα εξής: «1. Κατά καταλογιστικών πράξεων των Υπουργών, Επιτρόπων του Ελεγκτικού Συνεδρίου, μονοπρόσωπων ή συλλογικών διοικητικών οργάνων, διοικητικών αρχών, Οικονομικών Επιθεωρητών ή άλλου φορέα επί διαχείρισης υλικού, αξιών ή χρηματικού του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου που χρηματοδοτούνται από εθνικούς ή κοινοτικούς πόρους, επιτρέπεται να ασκηθεί έφεση από όποιον έχει έννομο συμφέρον μέσα σε προθεσμία εξήντα (60) ημερών, η οποία αρχίζει από την επίδοση ή την καθ' οποιονδήποτε τρόπο περιέλευση ή την αποδεδειγμένα πλήρη γνώση της προσβαλλόμενης πράξης. Εάν ο έχων έννομο συμφέρον για την άσκηση έφεσης διαμένει στην αλλοδαπή, η αντίστοιχη προθεσμία ορίζεται σε ενενήντα ημέρες.».

39. Από τις διατάξεις που παρατέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη συνάγεται ότι ο κοινός νομοθέτης θέλησε να υπαγάγει στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου κάθε καταλογιστική πράξη Υπουργού ή άλλης διοικητικής αρχής όταν η πράξη αυτή εκδίδεται επί διαχείρισης υλικού, αξιών ή χρημάτων που ανήκουν στο Δημόσιο ή σε εξομοιούμενους προς αυτό φορείς, χωρίς να απαιτείται όπως ο καταλογιζόμενος είναι υπόλογος κατά την τυπική έννοια του όρου (σκέψη 34). Συνεπώς, λόγω της συνάφειας που καταδήλως υφίσταται μεταξύ των κατά το Σύνταγμα δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου και της ως άνω ειδικώς θεσπισθείσας από τον κοινό νομοθέτη δικαιοδοσίας αυτού επί των καταλογιστικών πράξεων (σκέψη 37), δεν τίθεται ζήτημα συμβατότητας της ρύθμισης αυτής με την κατά το Σύνταγμα κατανομή της δικαιοδοτικής ύλης μεταξύ του Δικαστηρίου τούτου και της διοικητικής δικαιοσύνης.

40. Εξ άλλου, η ίδια ως άνω παρατεθείσα διάταξη δεν εξαρτά τη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου που καθιδρύει εκ του αν ο καταλογιζόμενος είναι δημόσιο νομικό πρόσωπο, δημόσιος υπάλληλος ή ιδιώτης, αρκούμενη σε δύο μόνον προϋποθέσεις, ήτοι, πρώτον, να εκδίδεται η καταλογιστική πράξη από Υπουργό ή άλλη διοικητική αρχή και, δεύτερον, να αφορά διαχείριση Δημοσίου ή φορέα εξομοιούμενο με αυτό. Επομένως, δεν είναι επιτρεπτή η εισαγωγή διακρίσεως στηριζόμενης στη

φύση του καταλογιζόμενου προσώπου ως ιδιώτη ή μη. Άλλωστε, κατά τα γενόμενα δεκτά στη σκέψη 27, κάθε ιδιωτικός οργανισμός, φορέας ή επιχείρηση καθιστάμενοι λόγω της ένταξής τους σε επιχειρησιακό πρόγραμμα υπόχρεοι δημόσιας λογοδοσίας αποκτούν κατά το μέρος που υπόκεινται στη λογοδοσία αυτή την ιδιότητα του υπολόγου.

41. Για την προγραμματική περίοδο 2007-2013 θεσπίστηκε ο ν. 3614/2007 (φ. 267 Α'), ο οποίος αποτελεί το εθνικό πλαίσιο εφαρμογής των ως άνω Κανονισμών (αριθμ. 1083/2006 Κανονισμός (ΕΚ) του Συμβουλίου της 11.7.2006 καθώς και αριθμ. 1828/2006 Εφαρμοστικός Κανονισμός της Επιτροπής της 8.12.2006) στον οποίο περιέχονται ορισμοί για το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ), το οποίο καταρτίζεται από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών με τη συνεργασία των συναρμόδιων Υπουργείων σε διάλογο με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ περαιτέρω, αποτελεί πλαίσιο αναφοράς για την κατάρτιση του προγραμματισμού, μεταξύ άλλων, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Κατά τους ορισμούς του νόμου αυτού, ως «Πράξη» νοείται το έργο ή η ομάδα έργων που επιλέγονται από τη Διαχειριστική Αρχή του οικείου επιχειρησιακού προγράμματος ή με ευθύνη της, σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια τα οποία υλοποιούνται από έναν ή περισσότερους δικαιούχους για να επιτευχθούν οι στόχοι του άξονα προτεραιότητας με τον οποίο σχετίζονται. Ως «δικαιούχος» νοείται ο δημόσιος ή ιδιωτικός οργανισμός, φορέας ή επιχείρηση, που είναι «αρμόδιος» για την έναρξη ή την ένταξη και υλοποίηση των πράξεων.

42. Περαιτέρω, ο ν. 3614/2007 ορίζει ότι η διαχείριση του επιχειρησιακού προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» ασκείται από την ειδική υπηρεσία διαχείρισης του επιχειρησιακού προγράμματος «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) 2000-2006, η οποία μετονομάζεται σε ειδική υπηρεσία διαχείρισης του επιχειρησιακού προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» (άρθρο 5 παρ. 1 περιπτ. ε'). Ακολούθως, οι Ειδικές Υπηρεσίες διαχείρισης των «Περιφερειακών Προγραμμάτων» του ΚΠΣ 2000-2006 διασφαλίζουν τη συμμόρφωση των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων με τους ισχύοντες κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες, καθ' όλη την περίοδο υλοποίησής τους, διενεργούν τις Επαληθεύσεις, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 8 του ως άνω νόμου, διασφαλίζουν τη συλλογή και καταχώρηση στο ΟΠΣ των δεδομένων προγραμματισμού και υλοποίησης που απαιτούνται για την χρηματοοικονομική διαχείριση, την παρακολούθηση, τις Επαληθεύσεις, τους ελέγχους και την αξιολόγηση, καθώς και των λογιστικών εγγραφών για κάθε πράξη στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος. Είναι υπεύθυνες για την ακρίβεια, την ποιότητα και πληρότητα των στοιχείων που

καταχωρούνται στο ΟΠΣ, προβαίνουν στην ακύρωση μέρους ή του συνόλου της κοινοτικής συνεισφοράς της, πράξη η οποία επιβάλλεται βάσει πορίσματος επαλήθευσης ή πορίσματος ελέγχου, ενώ διαβιβάζουν την απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης στον αρμόδιο διατάκτη για την έκδοση απόφασης ανάκτησης αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, τα οποία διαπιστώνονται βάσει των επαληθεύσεων που διενεργούν (άρθρο 6 παρ. 1 περιπτ. γ', δ', ε', ιθ', κ').

43. Κατ' εξουσιοδότηση των άρθρων 104 του ν. 2362/1995 και 26 του ν. 3614/2007 εκδόθηκε η αριθμ. 14053/1749/27.3.2008 (φ. 540 Β') απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών «Υπουργική απόφαση συστήματος διαχείρισης», όπως το Κεφάλαιο Δ' αυτής υπό τον τίτλο «Σύστημα δημοσιονομικών διορθώσεων και διαδικασίες ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών από πόρους του κρατικού προϋπολογισμού για την υλοποίηση προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013, σύμφωνα με το άρθρο 26 του ν. 3614/2007» τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε αρχικά με την 43804/ΕΥΘΥ 2041/7.9.2009 όμοια (φ. 1957 Β') και στη συνέχεια με την 5058/ΕΥΘΥ 138/5.2.2013 απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (φ. 292 Β'). Στην απόφαση αυτή ορίζονται τα όργανα και οι διαδικασίες δημοσιονομικής διόρθωσης και ανάκτησης των αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών από πόρους του κρατικού προϋπολογισμού ή τον προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την υλοποίηση έργων συγχρηματοδοτούμενων στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007-2013.

44. Ως προς τους ορισμούς των όρων που χρησιμοποιούνται στην ως άνω απόφαση (σκέψη 43), στο άρθρο 7 αυτής, ορίζονται τα εξής: «Για τους σκοπούς της παρούσας νοούνται ως: (...) Δημοσιονομική Διόρθωση: Η ακύρωση του συνόλου ή μέρους της Κοινοτικής ή και Εθνικής συμμετοχής σε ένα έργο ή πράξη, στο πλαίσιο της συγχρηματοδότησής του από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα της περιόδου 2007-2013 η οποία είναι ανάλογη της παράτυπης δαπάνης που διαπιστώνεται. (...) Αχρεωστήτως καταβληθέν ποσό: Κάθε δαπάνη στην οποία δεν αντιστοιχεί ίσης αξίας παραδοθέν προϊόν, έργο ή υπηρεσία σύμφωνα με τους όρους της σχετικής σύμβασης ή απόφασης με την οποία αναλήφθηκε η υποχρέωση της δαπάνης. Ανάκτηση: Η επιστροφή των αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών από τον λαβόντα για μη νόμιμη αιτία. Διατάκτης: ο Υπουργός, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης ή ο Περιφερειάρχης, ή άλλο εξουσιοδοτημένο αρμόδιο όργανο, το οποίο αναλαμβάνει υποχρεώσεις σε βάρος πιστώσεων του προϋπολογισμού του φορέα του και προσδιορίζει τις απαιτήσεις κατά του Δημοσίου.»

45. Κατά την έννοια των διατάξεων που παρατέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, η δημοσιονομική διόρθωση συμμετοχής σε έργο ή πράξη διακρίνεται σαφώς από την ανάκτηση καταβληθέντων ποσών. Η πρώτη, κατά τον ορισμό που δίνεται σε αυτήν, προσλαμβάνει τον νομικό χαρακτήρα της ακύρωσης χρηματικής συμμετοχής και είναι ανάλογη της παράτυπης δαπάνης που διαπιστώνεται, ενώ η δεύτερη συνίσταται στην επιβολή υποχρέωσης επιστροφής από τον λαβόντα των εισπραχθέντων από αυτόν αχρεωστήτως ή παρανόμως ποσών.

46. Ως προς τις διορθώσεις στις δηλώσεις δαπανών μετά από διοικητική επαλήθευση, στο άρθρο 9 της ως άνω απόφασης (σκέψη 43), ορίζονται τα εξής: «1. Στην περίπτωση που, κατά τη διενέργεια διοικητικής επαλήθευσης της δήλωσης δαπανών που υποβάλλεται από τους δικαιούχους κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 8 του Ν. 3614/2007 και η οποία αφορά δαπάνες για τις οποίες έχει καταβληθεί η αντίστοιχη δημόσια συνεισφορά, διαπιστώνεται παρατυπία για οποιαδήποτε αιτία, τα ποσά αυτά αφαιρούνται από τα συγχρηματοδοτούμενα ποσά του Επιχειρησιακού προγράμματος που καταχωρούνται στο ΟΠΣ από την αρχή που ασκεί τα αντίστοιχα καθήκοντα διαχείρισης. Για το ύψος και την αιτιολογία της περικοπής ενημερώνεται εγγράφως ο δικαιούχος, με την έκθεση διοικητικής επαλήθευσης και καλείται να διατυπώσει εγγράφως και εντός προθεσμίας δέκα πέντε (15) ημερολογιακών ημερών από την κοινοποίηση του εγγράφου τυχόν αντιρρήσεις του, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 11. 2. Στην περίπτωση που προτείνεται η ανάκτηση των ποσών που έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως ή παρανόμως σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, η έκθεση εγκρίνεται από τον αρμόδιο Γενικό ή Ειδικό Γραμματέα που εποπτεύει το φορέα διαχείρισης. 3. (...)»

47. Ως προς τη δημοσιονομική διόρθωση μετά από επιτόπια επαλήθευση/επιθεώρηση, στο άρθρο 10 της ως άνω απόφασης, ορίζεται: «1. Μετά την ολοκλήρωση της επιτόπιας επαλήθευσης/ επιθεώρησης και της λήψης τυχόν συμπληρωματικών στοιχείων συντάσσεται από τα αρμόδια όργανα του άρθρου 8 της παρούσας, εντός δέκα πέντε (15) ημερολογιακών ημερών, σχετική έκθεση επαλήθευσης/επιθεώρησης. Η έκθεση επαλήθευσης/επιθεώρησης, περιλαμβάνει συμπεράσματα και τυχόν συστάσεις που θα βασίζονται σε σαφή και τεκμηριωμένη ανάλυση των εντοπισθέντων προβλημάτων και των συνεπειών τους και καταχωρείται στο ΟΠΣ εντός τριών ημερών από την έγκρισή της. 2. Στην περίπτωση που, κατά την επαλήθευση/επιθεώρηση διαπιστώνεται παρατυπία και αφορά δαπάνες για τις οποίες έχει καταβληθεί η αντίστοιχη δημόσια συνεισφορά, αυτή αναφέρεται στην έκθεση με κατάλληλη τεκμηρίωση και αναφορά των διατάξεων που παραβιάστηκαν και προτείνεται δημοσιονομική διόρθωση

και κατά περίπτωση η ανάκτηση των ποσών που έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως ή παρανόμως σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα. 3. Στην περίπτωση που προτείνεται η ανάκτηση των ποσών που έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως ή παρανόμως σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, η έκθεση εγκρίνεται από το αρμόδιο όργανο που εποπτεύει το φορέα διαχείρισης, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις (...) 5. Τα συμπεράσματα και οι συστάσεις της επαλήθευσης/επιθεώρησης κοινοποιούνται εγγράφως στον κάθε ελεγχόμενο φορέα από την υπηρεσία που διενήργησε την επαλήθευση/επιθεώρηση, εντός δέκα (10) ημερολογιακών ημερών από τη σύνταξή της. Στην περίπτωση που προτείνεται δημοσιονομική διόρθωση ή/και ανάκτηση η έκθεση κοινοποιείται εγγράφως στον κάθε ελεγχόμενο φορέα μέσω συστημένης επιστολής ή με απόδειξη παραλαβής.»

48. Ως προς τη διαδικασία αντιρρήσεων και την οριστικοποίηση πορίσματος επαλήθευσης/επιθεώρησης, στο άρθρο 11 της ως άνω απόφασης, ορίζονται τα εξής: «1. Ο ελεγχθείς φορέας μπορεί, εντός προθεσμίας δέκα πέντε (15) ημερολογιακών ημερών από την κοινοποίησή σε αυτόν της έκθεσης επιθεώρησης/επιτόπιας επαλήθευσης ή της έκθεσης διοικητικής επαλήθευσης, να υποβάλει στην αρμόδια αρχή εγγράφως τις αντιρρήσεις του ή στην περίπτωση που προτείνεται ανάκτηση να καταβάλει το ποσό το οποίο περιλαμβάνεται στην έκθεση, σε οποιαδήποτε Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.) ή σε άλλο ειδικό λογαριασμό που αναφέρεται στην έκθεση. 2. Οι αντιρρήσεις εξετάζονται από την αρμόδια αρχή που διενήργησε την επαλήθευση ή την επιθεώρηση, εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερολογιακών ημερών από την υποβολή τους, η οποία και εκδίδει σχετική απόφαση επί των αντιρρήσεων. Σε κάθε περίπτωση που απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση, προκειμένου να ληφθεί απόφαση για το βάσιμο ή μη των αντιρρήσεων που υποβλήθηκαν, διενεργείται συμπληρωματική επαλήθευση/επιθεώρηση από το ίδιο όργανο που διενήργησε την αρχική επαλήθευση/επιθεώρηση. Η σχετική απόφαση επί των αντιρρήσεων στην περίπτωση αυτή ολοκληρώνεται εντός προθεσμίας δέκα (10) ημερολογιακών ημερών από την ημερομηνία της διενέργειας της συμπληρωματικής επαλήθευσης και τη λήψη τυχόν συμπληρωματικών στοιχείων. 3. Μετά την εξέταση των αντιρρήσεων ή την παρέλευση άπρακτης της προθεσμίας υποβολής τους το πόρισμα της έκθεσης επαλήθευσης/επιθεώρησης οριστικοποιείται είτε με την έκδοση απόφασης με την οποία οριστικοποιείται η δημοσιονομική διόρθωση κατά το μέρος που κριθούν αβάσιμες οι αντιρρήσεις είτε καταχωρούνται οι σχετικές δαπάνες στην περίπτωση της διοικητικής επαλήθευσης σε επόμενη δήλωση δαπανών. 4. Σε περίπτωση που το οριστικοποιημένο πόρισμα επαλήθευσης/επιθεώρησης και η απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης περιλαμβάνουν πρόταση ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών, η απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης αποτελεί

και εισήγηση έκδοσης απόφασης ανάκτησης προς το διατάκτη της δαπάνης αρμόδιο Υπουργό ή Περιφερειάρχη. Το πόρισμα της έκθεσης επαλήθευσης/ επιθεώρησης, μετά την εξέταση των αντιρρήσεων, κοινοποιείται εγγράφως στον κάθε ελεγχόμενο φορέα μέσω συστημένης επιστολής ή με απόδειξη παραλαβής. Στην περίπτωση που στο οριστικοποιημένο πόρισμα της έκθεσης επαλήθευσης/επιθεώρησης προτείνεται ανάκτηση ο ελεγχθείς φορέας μπορεί να καταβάλει το ποσό, εντός προθεσμίας δέκα πέντε (15) ημερολογιακών ημερών από την κοινοποίησή σε αυτόν της έκθεσης, σε οποιαδήποτε Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.) ή σε άλλο ειδικό λογαριασμό που αναφέρεται στην έκθεση.

49. Κατά την έννοια των διατάξεων που παρατέθηκαν στις σκέψεις 46 έως 48, παρά τη σαφή ορολογική διάκριση μεταξύ δημοσιονομικής διόρθωσης και ανάκτησης (σκέψη 45), στη διαδικασία που έχει θεσπισθεί για την έκδοση των αποφάσεων αυτών, οι δύο αποφάσεις συνεχονται κατά τρόπο αλληλένδετο, έτσι ώστε η δεύτερη να αποτελεί αναγκαία, αν μη υποχρεωτική, συνέπεια της πρώτης, όπως άλλωστε επιβάλλεται και από την οικεία νομοθεσία της Ένωσης (σκέψη 20 in fine) όπου προβλέπεται η τήρηση μητρώου «των ποσών που μπορούν να ανακτηθούν και των ποσών που αποσύρονται μετά από ακύρωση του συνόλου ή μέρους της συνεισφοράς για μια πράξη». Παρά όμως τον αλληλένδετο χαρακτήρα τους, η πρώτη απόφαση, η δημοσιονομική διόρθωση, διατηρεί πλήρως την κανονιστική της αυτοτέλεια, δεδομένου ότι εκδίδεται με βάση αυτοτελείς διαπιστώσεις που "οριστικοποιούνται" ύστερα από διαδικασία "αντιρρήσεων" τις οποίες δικαιούται να προβάλλει ο θιγόμενος δικαιούχος, ενώ ακόμη, παρά τον χαρακτήρα της δημοσιονομικής διόρθωσης ως "εισήγησης" αναφορικά με τη μεταγενέστερη αυτής έκδοση της απόφασης ανάκτησης, η δημοσιονομική διόρθωση, διαλαμβάνουσα το επιστρεπτέο ποσό, μπορεί από μόνη της, και χωρίς να εκδοθεί απόφαση ανάκτησης, να εκτελεσθεί από τον αχρεωστήτως ή παρανόμως λαβόντα. Επιπλέον, στοιχείο ιδιαίτερος σημαντικό (σκέψη 51), η δημοσιονομική διόρθωση δεν επάγεται μόνον έννομες συνέπειες για παρελθούσες δαπάνες (ανάκτηση) αλλά και για το μέλλον (διακοπή ή συνέχιση της χρηματοδότησης).

50. Ως προς τα όργανα έκδοσης απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης, στο άρθρο 12 της ως άνω απόφασης (σκέψη 43), ορίζεται: «Αρμόδια όργανα για την έκδοση της απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης είναι: (α) Ο αρμόδιος Γενικός ή Ειδικός Γραμματέας που εποπτεύει την Ειδική Υπηρεσία ή τον Ενδιάμεσο Φορέα που ασκεί καθήκοντα διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος του ΕΣΠΑ 2007-2013 ευθύνης Υπουργείου, όταν η παρατυπία διαπιστώνεται μετά την διενέργεια διοικητικής επαλήθευσης της παρ. 1 του άρθρου 9, ή μετά τη διενέργεια επιτόπιας επαλήθευσης του άρθρου 10 της Ειδικής Υπηρεσίας ή

του Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης. Στην περίπτωση που ο Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου αρμόδιο όργανο για την έκδοση απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης είναι ο Γενικός ή Ειδικός Γραμματέας που εποπτεύει την οικεία Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης, η οποία έχει εκχωρήσει τις αρμοδιότητες διαχείρισης. (β) Ο οικείος Περιφερειάρχης που εποπτεύει την Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή που ασκεί καθήκοντα διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας, όταν η παρατυπία διαπιστώνεται μετά τη διενέργεια διοικητικής επαλήθευσης της παρ. 1 του άρθρου 9, ή μετά τη διενέργεια επιτόπιας επαλήθευσης του άρθρου 10 της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής. (γ) Ο Γενικός Γραμματέας Δημοσίων Επενδύσεων – ΕΣΠΑ, όταν η παρατυπία διαπιστώνεται μετά τη διενέργεια επιθεώρησης από την Αρχή Πιστοποίησης, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 13 του Ν. 3614/ 2007.».

51. Ως προς το περιεχόμενο της απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης, στο άρθρο 13 της ως άνω απόφασης ορίζεται: «1. Στην απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης αναφέρονται τα στοιχεία ταυτότητας του έργου του δικαιούχου και της παρατυπίας. (α) Ο φορέας ή οι φορείς (φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή δημόσιες υπηρεσίες) στους οποίους επιβάλλονται δημοσιονομικές διορθώσεις, (β) Το ύψος των δημόσιων δαπανών που αυτή αφορά, (γ) Η αναλυτική αιτιολογία της δημοσιονομικής διόρθωσης, με ειδική αναφορά στις διατάξεις που παραβιάστηκαν καθώς και τον τρόπο παραβίασής τους, (δ) Η αιτιολογημένη πρόταση για τη συνέχιση ή τη διακοπή της χρηματοδότησης, καθώς και το ύψος αυτής, 2. Στην περίπτωση που προβλέπεται ανάκτηση, στην απόφαση παρατίθεται πέραν των ανωτέρω, εισήγηση προς τον διατάκτη για την έκδοση απόφασης ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών και αναφέρονται: (α) Ο φορέας ή οι φορείς (φυσικά ή νομικά πρόσωπα (ΝΠΙΔ, ΝΠΔΔ)) από τους οποίους αναζητούνται τα αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντα ποσά, καθώς και τα τυχόν συνυπόχρεα αυτών πρόσωπα. (β) Το αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέν ποσόν, το οποίο περιλαμβάνει και τόκους σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 15 της παρούσας, (γ) Η αιτία της επιστροφής του ποσού. 3. Στην περίπτωση που τα όργανα του άρθρου 12 είναι και διατάκτες της δαπάνης η απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης ταυτίζεται με την απόφαση ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών.»

52. Ως προς τον καθορισμό του ύψους της δημοσιονομικής διόρθωσης, στο άρθρο 14 της ως άνω απόφασης (σκέψη 43), ορίζεται: «1. Αναλογικές δημοσιονομικές διορθώσεις Το ποσό της δημοσιονομικής διόρθωσης, το οποίο επιβάλλεται από τα αρμόδια όργανα, υπολογίζεται, με βάση τις μεμονωμένες παράτυπες δαπάνες που ο δικαιούχος δήλωσε στην αρμόδια αρχή διαχείρισης και ισούται προς το ποσό της προκληθείσας ζημίας ή με βάση την αρχή της αναλογικότητας στις περιπτώσεις μη

τήρησης των μακροχρόνιων υποχρεώσεων από τους δικαιούχους. 2. Κατ' αποκοπή διορθώσεις Όταν δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθεί επακριβώς το ποσό της προκληθείσας ζημίας και η εξ ολοκλήρου ακύρωση της παράτυπης δαπάνης θα ήταν δυσανάλογη, τα αρμόδια όργανα τα οποία έχουν αναλάβει αρμοδιότητες διαχείρισης επιχειρησιακού προγράμματος ή η Αρχή Πιστοποίησης, επιβάλλουν δημοσιονομικές διορθώσεις κατ' αποκοπή, υπολογίζοντας τη βαρύτητα της παράβασης που οδήγησε στη διαπιστωθείσα παρατυπία (...). 3. Κατά παρεκβολή διορθώσεις Στις περιπτώσεις που υφίστανται αποδείξεις ότι μεμονωμένες ποσοτικοποιήσιμες παρατυπίες του ίδιου είδους έχουν παρατηρηθεί σε σημαντικό πλήθος ομοιογενών πράξεων ή σε πράξεις που παρουσιάζουν ανάλογα χαρακτηριστικά αλλά δεν είναι ικανοποιητικό από άποψη σχέσης δαπάνης – αποτελέσματος να προσδιοριστεί με ακρίβεια η παράτυπη δαπάνη για κάθε μεμονωμένη πράξη, η δημοσιονομική διόρθωση είναι δυνατή σε βάση παρεκβολής.».

53. Ως προς την ανάκτηση αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών, στο άρθρο 15 της ως άνω απόφασης, ορίζεται: «1. Η έκδοση της απόφασης ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντος ποσού εκδίδεται από το διατάκτη μετά από την εισήγηση του άρθρου 13, παρ. 2 (...) 3. Η απόφαση ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντος ποσού που εκδίδει ο διατάκτης αποτελεί νόμιμο τίτλο βεβαίωσης του χρέους και είναι αμέσως εκτελεστή. 4. Η απόφαση ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντος ποσού υπόκειται στα ένδικα μέσα που προβλέπονται από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις. (...) 9. Τα αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντα ποσά, βεβαιώνονται και εισπράττονται ως έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού και εισάγονται στην κατηγορία των ειδικών εσόδων (...) κατά περίπτωση ανάλογα με την προέλευση της κοινοτικής συμμετοχής που αναζητείται.».

54. Κατά την έννοια των διατάξεων που παρατέθηκαν στις σκέψεις 50 έως 53, να μεν το περιεχόμενο της απόφασης ανάκτησης προκαθορίζεται κατά το κύριο αυτού μέρος (πρόσωπο στο οποίο επιβάλλεται, αιτία της επιβολής, βασικό ποσό ανάκτησης) από την απόφαση περί δημοσιονομικής διόρθωσης, όμως η απόφαση ανάκτησης εκδίδεται από διάφορο όργανο (σκέψη 53) από αυτό που εκδίδει την απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης (σκέψη 50), ενώ στο επιστρεπτέο ποσό όπως καθορίζεται στην απόφαση ανάκτησης υπολογίζονται και τόκοι (σκέψη 51). Από τα ανωτέρω παρέπεται ότι και η απόφαση ανάκτησης συντίθεται από στοιχεία που της προσδίδουν έναν αυτοτελή χαρακτήρα εκτελεστότητας, χωρίς να είναι δυνατόν να χαρακτηριστεί ως απλή πράξη εκτέλεσης, κατά την οικεία ορολογία του ακυρωτικού ελέγχου, της απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης. Εξ άλλου, δεν αίρει την εκτελεστότητα της απόφασης

δημοσιονομικής διόρθωσης η μη πρόσδοση σε αυτήν από τις ρυθμίσεις που παρατέθηκαν του χαρακτήρα νόμιμου τίτλου βεβαίωσης του χρέους του οφειλέτη, δεδομένου ότι ο χαρακτήρας αυτός, που δεν αποτελεί *conditio sine qua non* της εκτελεστότητας, επιφυλάχτηκε από τον κανονιστικό νομοθέτη στην απόφαση ανάκτησης, όπου περιλαμβάνονται, χάριν πληρότητας της δημόσιας αξίωσης, και οι οικείοι τόκοι.

55. Με την απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης που ενσωματώνει τα αποτελέσματα των ελεγκτικών επαληθεύσεων, επέρχεται ακύρωση της εγγραφής μέρους ή του συνόλου της ενωσιακής ή και της εθνικής συνδρομής, η οποία αντιστοιχεί στις παράτυπες δαπάνες που διαπιστώθηκαν. Η ακύρωση αυτή συνεπάγεται την εκκαθάριση των λογαριασμών από τις παράτυπες δαπάνες, ώστε να γίνει επαναφορά αυτών στην διαχειριστική κατάσταση που υπήρχε προ της συντέλεσης της παρατυπίας. Με την επιβολή του αποκαταστατικού αυτού μέτρου, οι καταβολές αντιστοιχίζονται με τις διορθωμένες λογιστικές εγγραφές, και ολοκληρώνεται με τον τρόπο αυτό η τακτοποίηση των λογαριασμών του προγράμματος, χωρίς να απαιτείται, για την τακτοποίηση αυτή, η υλική επιστροφή των παρανόμως ή αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών της ενίσχυσης, που ανάγεται σε επόμενο στάδιο. Αν έχει επέλθει ήδη χρηματική μετακίνηση στον τελικό δικαιούχο και οι παράτυπες δαπάνες βάρυναν τις πιστώσεις του επιχειρησιακού προγράμματος και πληρώθηκαν από αυτό, τότε επιβάλλεται και ανάκτηση σε βάρος του λαβόντος την ενίσχυση, υπεύθυνου των παρατυπιών.

56. Η Ολομέλεια διευκρινίζει πάντως εδώ ότι το αλληλένδετο των πράξεων δημοσιονομικής διόρθωσης και ανάκτησης, ως αυτό αναλύθηκε ανωτέρω (σκέψεις 35, 49 και 55), επιβάλλει όπως, χάριν της διατήρησης του ακέραιου της δικαστικής προστασίας του θιγομένου από αυτές, ο προσβάλλον μόνο τη δεύτερη, ενώ έχει ήδη απολέσει το δικαίωμα παραδεκτής προσβολής της πρώτης, δικαιούται, κατά το πρότυπο των ισχυόντων επί σύνθετης διοικητικής διαδικασίας, να επικαλεσθεί παραδεκτώς λόγους μη νομιμότητας αναφερόμενους ειδικώς στη δημοσιονομική διόρθωση.

57. Μετά τις ως άνω παραδοχές το Δικαστήριο δέχεται ότι, κατ' εσφαλμένη ερμηνεία των διατάξεων των άρθρων 12 και 13 της 14053/ΕΥΣ/1749/27.3.2008 υ.α. κρίθηκε από την αναιρεσιβαλλομένη ότι η απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης ως προς το σκέλος της αναζήτησης του ποσού των 27.200,00 ευρώ συνιστά προπαρασκευαστική πράξη ως μέρος της εισήγησης στον οικείο διατάκτη για την έκδοση της απόφασης ανάκτησης δοθέντος ότι, όπως προεκτέθηκε, αυτή παράγει αυτοτελώς έννομες συνέπειες που επιφέρουν άμεση μεταβολή στην νομική κατάσταση

του αποδέκτη της, όχι μόνον ως προς την υποχρέωση αυτού να επιστρέψει ποσά ενίσχυσης που έλαβε, αλλά και ως προς τη συνέχιση της ενίσχυσης που δικαιούται να λαμβάνει (σκέψη 49 in fine).

58. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, κατά παραδοχή του μοναδικού λόγου αναίρεσης περί εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 12 και 13 της 14053/ΕΥΣ/1749/27.3.2008 υ.α., η υπό κρίση αίτηση αναίρεσης πρέπει να γίνει δεκτή και να αναπεμφθεί η υπόθεση στο αρμόδιο Τμήμα, το οποίο θα κρίνει, με διαφορετική σύνθεση από αυτήν που εξέδωσε την αναιρεσιβαλλομένη, την ένδικη έφεση ως προς την ουσιαστική της βασιμότητα.

59. Μετά την παραδοχή της αιτήσεως αναιρέσεως πρέπει να επιστραφεί στην αναιρεσείουσα το παράβολο που κατέθεσε για την συζήτησή της.

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την αίτηση αναιρέσεως

Αναπέμπει την υπόθεση στο αρμόδιο Τμήμα το οποίο θα κρίνει, με διαφορετική σύνθεση, την ουσιαστική βασιμότητα της ένδικης έφεσης.

Διατάσσει την επιστροφή του κατατεθέντος παραβόλου στην αναιρείουσα.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα, στις 13 Μαΐου 2020.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ - ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΥΛΟΥΜΠΙΝΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, την 1^η Σεπτεμβρίου 2020.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ